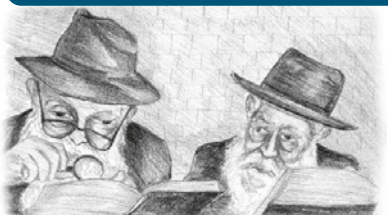
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ שביעי של פסח ■ י"ח ניסן תשפ"ה ■ 16.04.2025 ■ גליון מס' 835

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

בעקבי הכתב והקבלה

/ הרב פרופ' נריה גוטל

"שירה חדשה שבחו גאולים"

העובדה שקריעת ים סוף אירעה בשביעי של פסח, מביאה לעתים לטעות בתפיסת מהות עניינו של החג - הפיכת 'מסובב' ל'סיבה'. צא ולמד, שעוד בהיות ישראל במצרים, לפני היציאה ומכל שכן לפני קריעת הים, כבר אז ציוותה התורה:

"וביום הראשון מקרא קדש, וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם, כל מלאכה לא יעשה בהם, אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם" (שמות יב, טז).

מאחר שמקרא מפורש מורה שהציווי על קיום "מקרא קודש - ביום השביעי" קדם לקריעת ים סוף, ודאי שאין אפשרות לומר שהקריעה היא שיצרה את החג. כשם שלא עולה על הדעת לומר שההכרזה על יום ירושלים קדמה לפרוץ מלחמת ששת הימים, כך גם בנדון דנן לא יתכן שהקריעה יצרה את המועד.

יתירה מזאת; שעה שהגיעו ישראל לגדת ים סוף וראו את המצרים רודפים אחריהם, הם יראו מאוד וצעקו למשה, ולא העלו על דעתם לסמוך על נס שעומד להתרחש. אם זה כבר הם יודעים שבשביעי של פסח ייעשה נס ותהיה ישועה, מה מקום היה לאותה בהלה? על כורחך, כל שהם ידעו הוא שיום זה - שביעי של פסח - עומד להיות "מקרא קודש", הא ותו לא.

אלא שדווקא משום כך, ואחר שהוברר כי קידוש היום אכן קדם לנס, יש לתהות מה עומק עניינו של מועד זה.

נהלך אפוא, ולו - בנגיעה קלה - בעקבי הגאון רבי יעקב משה חרל"פ זצ"ל. ודווקא בעקביו, שכן יש הרואים בשביעי של פסח את "היום" שלו:

"בחצות ליל שביעי של פסח הי' מנהגו של רבנו - הרב י"מ חרל"פ - זצ"ל להגיד את השירה ברטט קודש, בהתלהבות עצומה ובניגון מיוחד, בהשתתפות סלתה ושמנה של ירושלים על כל שדרותיה. דרכו הי' לומר אז שיעור בהלכה בפני בני הישיבות, ואחרי זה היה אומר שיחת קודש ברוממות ערכו של היום" (מי מרום [ד] - הגדה של פסח, עמ' פט).

ומן המפורסמות הוא ניגונו לשירת הים, אשר רבים ממשיכים ומשוררים אותו עד עצם היום הזה.

בספרו מי מרום - על סידור התפילה, מבאר הרב חרל"פ את המהפך שגלום בשביעי של פסח:

"ביציאת מצרים יצאו מכלל עבדי פרעה ונעשו עבדי ד' - הללו עבדי ד' (תהלים קיג, א), ובקיעת ים סוף נעשו בנים למקום - המעביר בניו בין גזרי ים סוף וכו' וראו בניו גבורתו שבחו והודו לשמו". (מי מרום [יג] - על סידור התפילה, עמ' קעז).

השחרור מעבדות מצרים נעשה אם כן בשני שלבים: תחילה מעבדי פרעה - לעבדי ה'; ולבסוף מעבדי ה' - לבני ה'.

מהיציאה ממצרים ועד לקריעת ים סוף, ישראל היו בני חורין אך עדיין לא היו "גאולים". כך הבהיר רבנו בחיי בפירושו לתורה (שמות ו, ו):

"ענין קריעת ים סוף - זהו שאמר וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים. וזהו רמז לקריעת ים סוף, שאז נחשבו גאולים. כי העבד היוצא מתחת יד האדון הקשה אשר מרר את חייו בכמה מיני שעבודין והוצרך לשלחו מאתו ולעשותו בן חורין על כורחו, עוד העבד ירא ומתפחד פן ירדוף אדוניו אחריו, ואין הגאולה שלמה אצל העבד עד שיתברר במיתת האדון. וזהו שלא תמצא לשון גאולה ביציאת מצרים רק אחר אבדן המצריים, שנאמר

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

קריעת ים סוף
שלוש תחנות אנו מבחינים בגאולת ישראל ממצרים: היציאה ממצרים...
המשך בעמ' 2

שאלות אקטואליות בין אדם לחברו
הפעם נרצה לחבר את עיסוקנו בענייני בין אדם לחברו לענייני דיומא...
המשך בעמ' 3

ויבקעו המים
קריעת הים מתוך פעולת ישראל
כשעם ישראל מגיע לשפת ים סוף, והמדבר סוגר עליהם מימין ומשמאל...
המשך בעמ' 4

סוד הגאולה
בחג אחרון של פסח בחוץ לארץ, קוראים את ההפטרה מתוך ספר...
המשך בעמ' 5

סיפור לשבת
קריעת ים סוף - בליז'ענסק
בליז'ענסק הודפסה 'הגדה של פסח' מעניינת במיוחד: "ואפילו כולנו...
המשך בעמ' 6

שביבים
חג המימונה
בכל חג הפסח נמנענו מלאכול האחד אצל חברו בגלל 'החמרות וחומרות...
המשך בעמ' 6

> וינער ה' את מצרים בתוך הים (שמות יד, כז) וסמיך ליה ויושע ה' ביום ההוא את ישראל (שם, ל), כי אז נחשבו גאולים ונושעים, ואז היתה התשועה שלמה.

יציאת מצרים הייתה אם כן רק ה'אתחלתא דגאולה', ואולם לגאולה ממש לא הגיעו אלא רק כאשר סר פחד המשעבד לחלוטין, שטבע במצולות.

אלא שדיוק המילים "המעביר בניו" מלמד, שהמהפך במדרגת עם ישראל קדם לכניסתם למים: את מי הוא מעביר? את בניו. קודם הפכו "בנים" ואחר כך "המעביר". לשון אחר: לא בזכות הקריעה נקראו "בנים", אלא להיפך: בזכות היותם בנים - נקרע הים לפניהם. ללמדך ש"עם העבדים" שיצא ממצרים, צריך היה לעבור "טירונות" בת שבוע כדי לעבור ממדרגת "עבד" למדרגת "בן". נכון הוא שבגנזי מרומים הקב"ה כבר קראם "בן" אפילו קודם ליציאה - "בני בכורי ישראל" (שמות ד, כב), אך לא היה זה אלא בשמי-שמים-עליונים. לא כן עלי-אדמות, שם עם ישראל עדיין היה זקוק לתהליך כדי לזכות בתואר.

"בכוח" זה בא לידי ביטוי במכתב שכתב הרב חרל"פ לבנו, באסרו חג הפסח (תרפ"ה). במכתבו הוא מתאר בקצרה את דרשתו בליל שביעי של פסח אותה שנה, דרשה בה אמר "שיום שביעי של פסח הוא היום המוכן לתשועה, להשגת נבואה ורוח הקודש, לראות מה שראה יחזקאל במרכבה". שביעי של פסח הוא אפוא "יום המוכן".

זה אפוא עניינו של שביעי של פסח: סיום טירונות וקבלת דרגה - בנים למקום.

קריעת ים סוף

/ הרב יעקב הלוי פילבר

שלוש תחנות אנו מבחינים בגאולת ישראל ממצרים: היציאה ממצרים, מעמד הר־סיני, וכניסה לארץ ישראל, כמו שנאמר: "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה" **(שמות ג יב)** ועוד נאמר למשה: "הוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים . . . והבאתי אתכם אל הארץ", והנה בכל המהלך הזה אין כל אזכור לנס קריעת־ים־סוף, ולכאורה נראה שקריעת־ים־סוף לא היתה מלכתחילה מהלך הכרחי בגאולה הישראלית, והגאולה היתה יכולה להתרחש גם בלעדיה, כמו שאנו אומרים בהגדה של פסח: "אילו נתן לנו את ממונם **ולא קרע לנו את הים** דיינו", ובפירושו 'אמרי שפר' ביאר זאת **הנצי"ב**: "שהיה נותן בלב אנשי מצרים שלא ירדפו אחר ישראל מרוב פחד", ואם כך לכאורה לא היה צורך בקריעת הים. אבל האמת היא שקריעת ים סוף לא היתה אירוע מקרי ובלתי צפוי, אלא אדרבא היה מהלך מתוכנן מראש שההשגחה העליונה יוזמת אותו בכמה שלבים: היא ההופכת תחילה את לב פרעה לרדוף אחריהם, היא המבקשת אח"כ מבני ישראל שישובו ויחנו לפני פי החירות כדי שפרעה יאמר: נבוכים הם בארץ, "וחזקתי את לב פרעה ורדף אחריהם ואכבדה בפרעה ובכל חילו" **(שמות יד ד)**, ואם אכן הכל היה מתוכנן מראש יש לשאול: מה בא נס קריעת ים סוף להשלים במהלך הגאולה, מהו הדבר שבלעדי קריעת הים היינו חסרים בגאולה?

לכאורה אפשר היה לומר שקריעת־ים־סוף בא להקנות לישראל את **האמונה**, כמו שכתוב: "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים . . . ויראו העם את ה' **ויאמינו** בה' ובמשה עבדו" **(שם, שם, ל)** אלא שלפי דברי **הרמב"ם** האפשרות הזו נדחית, שהרי הרמב"ם כתב שם: "משה רבנו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה, שהמאמין על פי האותות יש בלבו דופי שאפשר שיעשה האות בלט וכשוף, אלא כל האותות שעשה משה במדבר לפי צורך עשאם, לא להביא ראיה על הנבואה. היה **צריך להשקיע את המצרים**, קרע את הים והצלילן בתוכו . . . **ובמה האמינו בו**? במעמד־הר־סיני, שעינינו ראו לא זר ואוזנינו שמעו ולא אחר האש והקולות והלפידים, והוא נגש אל הערפל והקול מדבר אליו ואנו שומעים: משה, משה, לך אמור להם כך וכך . . . ומנין שמעמד־הר־סיני לבדו הוא הראיה לנבואתו שהיא אמת שאין בה דופי? שנאמר: 'הנה אנכי בא אליך בעב הענן, בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם' - מכלל שקודם דבר זה לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעולם, אלא נאמנות שיש אחריה הרהור ומחשבה". **(הל' יסודי התורה פ"ח ה"א)** ואם כך, לפי דברי הרמב"ם, שבלאו הכי היו עתידים ישראל להתייצב למרגלות הר סיני, ורק שם במעמד קבלת התורה יזכו לאמונה השלימה, מה הצורך לאמונה החלקית שלה זכו ישראל בנס ים סוף, והרי בכלל מאתים מנה?

ואכן את האמונה השלימה קבלו ישראל במעמד הר סיני, ולכן צריך לומר שלפרק הזמן מיציאת מצרים עד קבלת התורה היו **מטרות אחרות**, מטרות שהיו הכנות שבלעדן לא היו ישראל יכולים לזכות לקבלת התורה, כמו שכתב רבי שמואל בורנשטיין בספרו **'שם משמואל'**: "אי אפשר היה לקבל התורה בעוד רשות פרעה ומצרים עליהם". **(שמות, בשלח תרע"ב, עמ' קעב)** וכוונתו היא שמאחר שבגלות מצרים שקעו ישראל במ"ט שערי טומאה לא היו יכולים במצבם השפל הזה לקבל את התורה, שהרי "שכינתא לא שריא באתר פגים". על כן עוד לפני התייצבותם למרגלות הר־סיני, קודם קבלת התורה, היו צריכים ישראל לא רק לצאת ממצרים אלא **להוציא את "מצרים" מישראל**, להזדכך ולהתחשל מבחינה רוחנית ומבחינה מוראלית כדי שיהיו ראויים לקבל את התורה. ולהכשרה הזו זכו ישראל בתקופה שבין יציאת מצרים לקריעת ים סוף, שכל מה שעברו בתקופה הזו חישלו את ישראל והכשירו אותם לקבלת התורה. כך ששתי האמונות, החלקית שבאה בקריעת ים סוף והשלימה של מעמד הר סיני, הן משלימות זו את זו והאחת לא היתה ללא השנייה. קריעת־ים־סוף הועילה בבחינת **סור־מרע** שהתרחקו מעבודה זרה והאמינו אמונה חלקית בה' ובמשה עבדו, אבל את האמונה החיובית הסופית, שהיא עומדת לעולם, זכו לה ישראל רק במעמד־הר־סיני. ועוד סיבה לצורך של קריעת ים סוף

שעד אז עם ישראל היה פסיבי, ההשגחה העליונה עשתה בשבילו את כל העבודה ואפילו היציאה ממצרים פרעה מגרש אותם ומשלח אותם מארצו, ורק לפני ים סוף כשמשה עומד ומתפלל אומר לו הקב"ה: "מה תצעק אלי" הפסק להתפלל ועשה מעשה "דבר אל בני ישראל ויסעו". קיפצו למים הסוערים ואז יבקע הים.

שאלות אקטואליות בין אדם לחברו

/ **הרב אביחי קצין**, ראש בית המדרש ראשית ורב קהילות משכן מיכאל ועלומים ברעננה

שאלה: הפעם נרצה לחבר את עיסוקנו בענייני בין אדם לחברו לענייני דיומא ונעסוק בשתי שאלות:

א. האם איסור "מדבר שקר תרחק" נוהג רק באמירה או גם בכתיבה?

ב. האם יוצאים ידי חובת ספירת העומר בכתיבה ללא אמירה?

תשובה:

א. לעניין "מדבר שקר תרחק",

בספר "תתן אמת ליעקב" לרב יעקב יחזקיהו פיש, הביא כמה הוכחות שאיסור מדבר שקר תרחק נוהג גם בכתיבה:

הוכחה אחת מדברי התוספות במסכת בבא בתרא (צד,ב) ששם כתב שהכותב שטר מוקדם, דהיינו שתאריך השטר מוקדם יותר מן האמת, עובר איסור של מדבר שקר תרחק כבר מזמן הכתיבה.

וכן הביא ראייה מדברי הגמרא במסכת מגילה (ט,א) המתארת איך תלמי המלך כינס 72 חכמים וביקש מהם לתרגם את התורה. החכמים שינו את דברי התורה ואת התרגום במקומות שונים כדי שלא תצא תקלה. אחד מהם, במקום "וישלח את נערי בני ישראל" הם תרגמו: זאטוטי - לשון חשיבות, אבל נערי לשון קטנות, ויאמר (תלמי): גרועים שלכם שלחתם לקבל פני שכינה (רש"י).

על העובדה שהחכמים השתמשו בביטוי זאטוטי במקום נערי, מקשה תוספות: "וקשה אמאי לא כתבו לו וישלח את אצילי בני ישראל?! כדכתיב בסמוך והוי לשון גדולה! ויש לומר לפי שלא רצו לשקר ולכך כתבו לו זאטוטי במקום נערי ובמקום אצילי דמשמע לשון גדולה כמו זוטו של ים (ב"מ דף כא,ב) ומשמע נמי לשון השפלה.

שאלת התוס' היא מדוע לא השתמשו בביטוי אצילי שמופיע בהמשך הפסוק?!

על כך משיב תוספות שביטוי זה יהיה שקר כי משמעו גדולה, בשונה שמנערי שאין משמעו כך. לעומת זאת הביטוי שבחרו זאטוטי הוא דו משמעי: גדולה, כמו זוטו של ים וגם השפלה, לכן אין בשימוש בביטוי זה משום שקר.

משמע מכאן, שאיסור שקר הוא גם בכתיבה.

נראה להוסיף על דבריו שמסקנה זו נראית ברורה בסברה. שהרי התורה לא אסרה דין שקר בדיבור או אמירה, אלא אסרה "מדבר שקר תרחק" ואם כך משתמע שכל פעולה שאדם עושה הגורמת לזולתו דבר שאינו אמת, מיקרי שקר (יש לעיין מה בין שקר לגניבת דעת).

וכך גם מצינו בגמרא במסכת שבועות:

מנין לדיין שיודע לחבירו שהוא גזלן, וכן עד שיודע בחבירו שהוא גזלן, מנין שלא יצטרף עמו? תלמוד לומר: מדבר שקר תרחק (שבועות ל, ב).

לימדה אותנו הגמרא שדיין או עד היודעים שדבריהם אמת (רש"י שם) אסור להם לשבת ליד דיין פסול כי בכך הם נותנים את הרושם שמדובר בפסיקה תקנית כאשר לאמיתו של דבר מדובר בפסיקה עם עד חסר או עם דיין חסר.

ובמקרה זה ההטעיה אינה נעשית על ידי דיבור אלא ע"י הישיבה עם הדיין או העד הפסולים ובכל זאת הגמרא מגדירה זאת כאיסור מדבר שקר תרחק.

למדנו מכאן שאיסור שקר אסור גם על ידי פעולה ולא רק באמירה.

ב. לענין ספירת העומר

הגרי"ד סולוביצ'יק זצ"ל ("הררי קדם" חלק ב, קי) הביא את דברי הביאור - הלכה שהביא מחלוקת ראשונים ואחרונים האם שייך דין שומע כעונה בספירת העומר, כלומר שישמע אדם את ספירת חברו ויצא ידי חובה בספירת העומר. נקודת המחלוקת היא האם דברי התורה "וספרתם לכם" כפי שהגמרא מפרשת אותם "שתהיה ספירה לכל אחד ואחד" הכוונה היא לשלול אפשרות של דין שומע כעונה או לא.

הרב סולוביצ'יק מעיר על כך שנראה שכאן בעניין ספירת העומר לא שייך דין שומע כעונה. זאת כיוון שדין שומע כעונה שייך בגדרי אמירה ואילו כאן בספירת העומר יש דין ספירה ולא אמירה לאור הגדרה זו הוא סבור להכריע שאפשר לצאת ידי חובה גם בספירה של ראשי תיבות, דבר ששנוי הוא במחלוקת האחרונים. זאת כיוון שהפעולה הנצרכת היא ספירה ולא אמירה.

על פי הגדרה זו הוא מעיר גם על דיון בין הגאון רבי עקיבא אייגר לדודו בשאלה האם יוצאים ידי חובת ספירת העומר בכתיבה.

הרב סולוביצ'יק לשיטתו סבור שמכיוון שכאן הגדר הוא ספירה ולא אמירה, יוצאים ידי חובה גם בכתיבה בשונה ממקומות שבהם הגדר הוא אמירה.

אולם יש מי שסבור שאין יוצאים ידי חובה בכתיבה.

כך כתב בעל "ערוך השלחן" (תפט,ט):

"ומי שכתב במכתב היום כך וכך לעומר אם לא כיון לצאת נראה

דאפילו למאן דס"ל מצות א"צ כוונה דלא יצא כיון שלא עשה המצוה כתקונה הוי כנתכוין שלא לצאת ואפילו כיון לצאת נראה דלא יצא דאפילו אי כתיבה כדיבור דמי זהו כשהכתיבה הוא לגלות על מחשבת לבו ולא במקום שהדיבור הוא המצוה מידי דהוה אכותב ק"ש ותפלה דוודאי לא יצא או כותב ברהמ"ז"

כך כתב גם הגאון ר' עקיבא אייגר (סימן כ"ט):

"בכותב בימי הספירה כך וכך לעומר לא יצא י"ח וצריך לחזור ולספור בברכה".

וכן כתבו החת"ס, בנו הכתב סופר ועוד.

מסקנה:

1. על איסור "מדבר שקר תרחק" עוברים גם בכתיבה ולא רק בדיבור.
2. לגבי ספירת העומר בכתיבה, כתבו אחרונים רבים שאין יוצאים ידי חובה ויש מי שסבור שיוצאים.

ויבקעו המים
קריעת הים מתוך פעולת ישראל

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

כשעם ישראל מגיע לשפת ים סוף, והמדבר סוגר עליהם מימין ומשמאל. מבקש מהם משה רבינו להיכנס אל הים, ובכך לגרום לו להיבקע מפניהם. שכן בזכותם ובזכות היציאה שיצאו ממצרים, יחד עם האמונה שנתגלתה בהם - ראויים הם שהים יקרע לפניהם[1].

המקום בו נבקע הים לפניהם, היה בקצה העיר פיתום[2] - אותה ביצרו ישראל בכל השנים שקדמו לזמן זה[3]. כשאך שבוע לפני כן יצאו כל ישראל, מהעיר רעמסס שבוצרה גם כן בדרך הזו. ולמעשה עיקר קושי השעבוד, ומה שלא יצא מעולם עבד ממצרים[4] - הגיע לרגל מה שחיזקו ובנו ישראל את ארץ מצרים.

וכעת כשהם שוב נמצאים בפאתי העיר אותה בנו, ומעליהם עומד השריד האחרון לאלוהי מצרים - בעל צפון[5]. כמתריס לכאורה בפניהם, שחלילה אבדה תקוותם ובטל שיברם להיגאל.

אל מול כוחות מפריעים אלו, עומדים עם ישראל ועושים מעשה. כשהם נכנסים לעומק ים סוף, עוד בטרם בוקעים המים בפניהם. וכשמגיעים המים עד הנפש[6], נבקע הים וברח מפני ישראל.

יחד עם כניסת ישראל למים, הייתה גם רוח הקדים העזה - שנשבה כל אותו הלילה[7]. כך שבדרך הטבע גרמה הרוח לייבוש הים[8], והשגתו מפני ישראל. מה שהביא את המצרים לכלל זה, שנכנסו אל הים החרב ולא פחדו על כך[9].

ואמנם גם ישראל פעלו בדרך הטבע להשיג את הים, בכך שנכנסו אליו בשנים עשר שבילים - כל שבט בפני עצמו. שכן המקום בו היו ישראל היה בין שני נקיקים גדולים, מול ים סוף[10]. וכאשר הרוח נשבה בעוז ובעוצמה לכיוון אותו המקום, נוצרה בכך סופה "שוכבת" כסופות ההוריקן הגדולות. ולכן גם מי הים עלו והסתובבו במערבולת של רוח, וכך נוצר שביל בים.

וכאשר נחלקו כל ישראל איש לשבטיו, היו הם בדבוקות של שנים עשר שבטים - כל אחד בנתיבו שלו. וכעת הרוח סבבה אותם, כדרך בה סבבה את כל אזור בעל צפון. ויחד עם התקדמות עם ישראל לתוך הים, המשיך הוא להתייבש בפניהם. וכך כל שבט הלך בשביל משלו בים, שנבקע לשנים עשר חלקים[11].

ואף אנו בימינו אלו, נדרשים לפעול עם א-ל. לא רק כמתבוננים מהצד על ישועת ה' עמנו, כי אם עלינו לעשות בעצמנו פעולות ודברים - שיביאו לכדי גילוי שמו וכבודו של הקב"ה בעולם[12].

ומתוך פעולתנו יחד עם זכות אבותינו - והאמונה שאנו מחזיקים בה, נשוב ונגאל כבראשונה. ונאמר כדרך בה אמרו אבותינו, שהצביעו בידם על גילוי השכינה - "ואמר ביום ההוא הנה **אלוקינו זה** קוינו לו ויושיענו **זה ה'** קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו"[13]. באיחוד כל הכוחות, בשמות הדין והרחמים - שכולם חופפים וסוככים עלינו.

והישועה העולמית לא תיפסק עוד לעולם, יחד עם הנחמה הגדולה[14].

1 - **דבר אל בני ישראל ויסעו** (מכילתא) אין להם אלא ליסע שאין הים עומד בפניהם, כדאי זכות אבותיהם **והם והאמונה שהאמינו בי ויצאו** לקרוע להם הים - רש"י שמות יד, טו

2 - **ויחנו לפני פי החירות** (מכילתא) הוא פיתום ועכשיו נקרא פי החירות על שם שנעשו בני חורין, והם שני סלעים גבוהים זקופים והגיא שביניהם קרוי פי הסלעים - רש"י שמות יד, ב

3 - **את פתום ואת רעמסס** שלא היו ראויות מתחלה לכך, ועשאום חזקות ובצורות לאוצר - רש"י שמות א, יא

4 - ועל כולן אשר הצילו מיד מצרים עד עכשיו לא היה עבד יכול לברוח ממצרים שהיתה הארץ מסוגרת ואלו יצאו ששים רבוא (מכילתא) - שם יח, ט

5 - **לפני בעל צפון** (מכילתא) הוא נשאר מכל אלהי מצרים כדי להטעותן שיאמרו קשה יראתן ועליו פירש איוב (איוב יב) משגיא לגוים ויאבדם - שם יד, ב

6 - אמר לו רבי יהודה לא כך היה מעשה אלא זה אומר אין אני יורד תחילה לים וזה אומר אין אני יורד תחילה לים קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחילה שנאמר (הושע יב, א) 'סבבוני בכחש אפרים ובמרמה בית ישראל ויהודה עוד רד עם אל', ועליו מפרש בקבלה (תהלים סט, ב) 'הושיעני אלהים **כי באו מים עד נפש**' טבעתי בין מצולה ואין מעמד' וגו' (תהלים סט, טז) 'אל תשטפני שבולת מים ואל תבלעני מצולה' וגו' - סוטה, לז.

7 - ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים - שמות יד, כא

8 - **ברוח קדים** כדרך ארץ עשה ה' שהרוח מייבש ומקריח את הנהרות - רשב"ם, שם

9 - **ויט משה את ידו על הים ויולך ה' את הים ברוח קדים וגו'** היה הרצון לפניו יתברך לבקע הים ברוח קדים מיבשת שיראה כאלו הרוח היא המחרבת ים כענין שכתוב (הושע יג טו) "יבא קדים רוח ה' ויבוש מקורו וייחרב מעיינו", השגיא למצרים ויאבדם (על פי איוב יב, כג) כי

בעבור זה חשבו אולי הרוח שם הים לחרבה ולא יד ה' עשתה זאת בעבור ישראל, אף על פי שאין הרוח בוקעת הים לגזרים לא שמו לבם גם לזאת ובאו אחריהם מרוב תאותם להרע להם. וזה טעם 'וחזקתי את לב פרעה ויבאו אחריהם' שחזק לבם לאמר 'ארדוף אויבי ואשיגם' בים 'ואין מידי מציל', ולא זכרו עתה כי 'ה' נלחם להם במצרים' - רמב"ן, שם

10 - והם שני סלעים גבוהים זקופים והגיא שביניהם קרוי פי הסלעים - רש"י שמות יד, ב

11 - וְאִתְבְּזָעוּ מַיָּא לְתַרֵיסַר בְּזִיעִין כָּל קֳבֵיל תְּרֵיסַר שִׁבְטוֹי דְיַעֲקֹב - תרגום יונתן שמות יד, כא

12 - **זה אלי** בכבודו נגלה עליהם והיו מראין אותו באצבע - רש"י שמות טו, ב

13 - ישעיהו כה, ט

14 - **ואמר** מפרש איך יסיר חרפת עמו כי אז יאמר (עמו) אל הגוים שחרפוהו תחלה לאמר איה אלהיכם, **יאמר עמו** אז **הנה אלהינו זה** אשר **קוינו לו** בכל זמן הגלות ויושיענו באמת, ולא קוינו לחנם, ומוסיפים לאמר זה ה' קוינו לו הלא האלהים אשר קוינו לו הוא ה' אשר ברא כל המציאות הנקרא בשם ה' הנצחי ומהוה את כל, וממילא לא תהיה ישועתו דומה כישועה אשר תעשה על ידי הטבע או כחות אחרות, אשר לא תגדל תפארתה ולא תתמיד לנצח, וממילא **נגילה ונשמחה בישועתו** כי תהיה תשועה נפלאה באופן נשגב המעורר גיל להשומע נשגבות כאלה וגם תהיה מתמדת לנצח, באופן שנשמח בה לעולם - מלבי"ם, שם

סוד הגאולה

בחג אחרון של פסח בחוץ לארץ, קוראים את ההפטרה מתוך ספר ישעיהו. ההפטרה שם מתארת את חזון הגאולה העתידית: "ויצא חוטר מגזע ישי ונצר משורשיו יפרה... וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ ועגל וכפיר ומריא יחדיו ונער קטון נוהג בהם".

אולם לפני הפסוקים הללו, קוראים שלושה פסוקים מפרק קודם: "עוד היום בנוב לעמוד, ינופף ידו הר בת ציון גבעת ירושלים. הנה האדון השם צבאות מסעף פארה במערצה [מכרית את הענפים] ורמי הקומה גדועים והגבוהים ישפלו".

והשאלה המתבקשת היא: מה הקשר? הגמרא מסבירה ששלושת הפסוקים הללו עוסקים בתקופה מהעבר. הם מתארים את הרהב של סנחריב, מלך אשור, שעלה על ירושלים, וכשראה את גבולותיה הצרים של העיר אמר בשחצנות: 'על העיר הקטנה הזו הטרפתי את חייליי הרבים?! בהנפת אצבע אכלה אותה מעל פני האדמה!'. אך בסופו של דבר, הקדוש ברוך הוא הביס את צבאו. ובכן, למה זו חייבת להיות ההקדמה לתיאור הנפלאות שיתרחשו בגאולה?

והתשובה: כששומעים את חזון הגאולה האוטופי, באופן טבעי מנקר ספק. האם זה מציאותי בכלל? זה באמת יכול לקרות? - ובדיוק בשביל זה מספרים לנו על סנחריב. כדי להעצים את רוחנו ולהבטיח שחזון הגאולה מציאותי, מקדימה ההפטרה שלושה פסוקים שמספרים על מפלת סנחריב. בכך מעביר הנביא מסר גדול: זה אפשרי, לגמרי אפשרי. הקדוש ברוך הוא כבר חולל ניסים גדולים מאלה. אנחנו לא מתעלמים מהספק על המציאותיות של הגאולה, אלא מתייחסים אליו ישירות ואומרים: יהודי לא מתפעל מהמציאות. המצב שלנו כבר השתנה לא פעם, ובצורה לא צפויה בכלל.

לכן מזכירים לנו את סיפור סנחריב, עלייתו ונפילתו:

סנחריב היה אימפרטור אדיר שהמם את כל המזרח התיכון. הוא מלך באשור, בצפון עיראק, במאה השמינית לפני הספירה, ומשם כבש את בבל הגדולה ואת כל המדינות בדרך, מואב ואדום, עד ארץ ישראל. סנחריב התקרב עוד יותר אל ירושלים כאשר כבש בסערה גם את ממלכת ישראל, ששלטה בשומרון, ודבר לא עמד בפניו. חזקיהו מלך יהודה כרת ברית צבאית עם מצרים, אך האשורים כבשו גם את מצרים, וכך ירושלים הקטנה נותרה בודדה מול המעצמה.

אולם בליל הסדר, כאשר תושבי ירושלים עשו את הפסח בבתיהם, פרצה מגפה חמורה במחנה האויב. מלאך השם הפתיע אותם ומאות אלפי חיילים נפלו למוות. סנחריב הגדול ניגף מול ירושלים הקטנה ונאלץ לשוב לאשור כמו שבא.

זה יסוד החלום על הגאולה. לא אנחנו גדולים, לא העולם שאנו חיים בו גדול, **הקדוש ברוך הוא גדול**. לא יתכן שהשם הטוב ברא את העולם רק בשביל האכזריות והסבל של ימי הגלות, בהם הזאב קורע לגזרים את הכבש. אפילו ההיגיון מחייב שהגלות היא זמנית בלבד ותוליך בקרוב אל עתיד טוב יותר, בו ישררו בכל מקום השלום, האחווה והאהבה - כפי שראוי לעולם שנברא בידי הקדוש ברוך הוא.

סיפור לשבת

קריעת ים סוף - בליז'ענסק

בליז'ענסק הודפסה 'הגדה של פסח' מעניינת במיוחד: "ואפילו כולנו חכמים. כולנו נבונים. כולנו יודעים את התורה. ואפילו כולנו יודעים לקרוע את הים כמו הרב שיחי' דִפּה, עדיין - מצווה עלינו לספר ביציאת מצרי ם". מה היה שם? בואו נעבור לסיפור: כאשר הפליג רבי אלימלך בתיאורי קריעת ים-סוף התרפקו המשתתפים כולם לשמע אותם נסים מוכרים אשר בפיו של הרבי הם מקבלים משמעות חזקה יותר.

כולם אמרנו? לא בדיוק. נכדה אחת, כמעט פעוטה, לא הצליחה להבין. "סבא, אני לא מבינה", קולה הדקיק היה נסוך בתמימות ילדותית טהורה, "אני לא מצליחה להבין איך בדיוק יכול להיות שהים נבקע, הרי הים עשוי ממים, איך מים יכולים להתחלק לשני חלקים. אני מאמינה שכך היה אבל לא מבינה מה היה". המשתתפים הרבים חייכו חיוך של הנאה למשמע השאלה והמתינו לשמוע את התשובה מפיו של רבם הגדול אשר לבטח יידע ליישב את האמונה בהקב"ה גם להבנתה של פעוטה זו. הרבי לא פתח בהסבר מיד אלא הקדים לבקש: "הביאו לפניי קערה מלאה במים". רק משהובאה הקערה והונחה לפני הרבי, הוא פתח בהסבר מחודש על קריעת הים. הוא החווה באצבעו על נקודה מסוימת על השולחן, מרחק של מרפק וחצי מהקערה, והסביר לנכדה הקטנה: "נא נגיד שכאן, הנקודה הזו, היא מצרים", וכך המשיך לטייל באצבעותיו על השולחן את כל המהלך שבין אותה לקודה לבין הקערה כשהוא מדגים בכך את הליכתם של בנ"י משערי מצרים עד לשפת הים.

כאשר הגיעו אצבעותיו אל שפת הקערה, תיאר הרבי את זעקת בני ישראל, את נחשון בן עמינדב הקופץ 'כנחשון' אל תוך הים. "ואז מניף משה רבנו את ידו כציווי האלוקי", מסביר הרבי ומניף את זרועו אל- על, "והוא מוריד אותו אל המים", ידו של הרבי מורדת אל המים הנוגעים בשפת הקערה. "והים נבקע ונחלק לשני חלקים". עיני הנוכחים פלבלו משיכרון עשתונות כאשר הנס הגדול קם והיה מול עיניהם: המים שבתוך הקערה נחצו לשניים. באמצע הקערה, בין שתי חומות המים שהתהוו, נוצר שביל יבש. אצבעותיו של הרבי טיילו בתוך הקערה כשהוא מדגים את בני ישראל העוברים בתוך הים ביבשה, ואז הוא תיאר את מצרים הנסים לתוך הים ואת ידיו של משה אשר שוב נוטים על הים שחוזר לאיתנו ושוצף את המצרים על מרכבותיהם. שוב נטה הרבי את ידו והמים שבתוך הקערה חזרו לאיתנם.

שביבים / שאול שיף

חג המימונה

בכל חג הפסח נמנענו מלאכול האחד אצל חברו בגלל 'החמרות וחומרות שונות' שכל אחד נוהג בביתו. יכולים לחשוב שמא דווקא בימי ספירת העומר בהם מתו 000,42 תלמידי רבי עקיבא, יש בליבנו האחד על חברו...

לכן מיד בצאת הפסח חוגגים את "חג המימונה", בו כל אחד הולך ומתארח אצל השני וטועם ממטעמי הבית. זהו חג של אמונה ואחדות - בו מראים לכולם כי אנחנו מוכנים לקראת מתן תורה באחדות ובאהבה...

למה קוראים לו חג המימונה?

חג המימונה משמעותו "חג האמונה".

חז"ל אמרו: **"בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל"**

כעת עברו ימי הפסח ועבר רובו של חודש,

יכולה להתגנב מחשבה בלב האנשים שמא כבר חלילה - לא ניגאל...

לכן דווקא בצאת חג שביעי של פסח הולכים האחד אל חברו ומחזקים את עניין האמונה והגאולה.

כוחה של אמונה

רבי יצחק נמס משכונת קראון הייטס היה סוחר בולים. הוא הסתובב במקומות נידחים ברחבי העולם במטרה להעשיר את מסחר

הבולים שלו. פעם קיבל הצעה מממשלת גיאנה, מדינה קטנה בדרום אמריקה, להדפיס בולים עבור משרד התקשורת שלה. נמס לא הכיר את המקום והתלבט כיצד להשיב. הוא פנה לבקש ברכה מהרבי מליובאוויטש, הרבי בירך אותו בהצלחה ומסר לו דולר לצדקה עבור "יהודי שימצא שם".

נמס היה חסיד אמיתי, ומבחינתו עסקת הבולים הפכה להיות נושא צדדי ביחס למטרה האמיתית של הנסיעה: למצוא יהודי ולהעביר לו את הדולר לצדקה. מיד כשנחת שם, עוד לפני שיצא לפגישות העסקיות עם נציגי הממשלה, פתח ספר טלפונים וחיפש שמות יהודיים. הוא עבר על הספר מכריכה לכריכה, אך לא מצא שום שם משפחה יהודי מובהק. הוא פנה לדמויות מרכזיות שהכירו את המדינה, אך כולם אמרו לו שחבל על הזמן: אין יהודים בגיאנה.

נמס סירב להתייאש והמשיך להתעניין, עד שמישהו אמר לו שיש מישהו בשם "סלומון" שבא "ממוצא יהודי". כלומר, "הוא נולד במשפחה יהודית, אך היום הוא לא ממש יהודי". כשנמס הגיע לביתו של אותו אדם, הבין את העניין. סלומון היה נשוי לאישה לא יהודייה, והבית היה מלא פסלים וצלמים.

נמס התקשה לעמוד אפילו רגע במקום כזה, וביקש מסלומון להתלוות אל בית המלון בו התאכסן. הוא הזמין אותו לסעוד עמו סעודת שבת, נתן לו לשתות מיין הקידוש, לטעום מפרוסת החלה ולאכול גפילטע פיש... הם ישבו שעות ארוכות ושוחחו על משמעות החיים ועל הזהות היהודית, ומשהו בסלומון נפתח. החלקיק היהודי שלו התעורר.

חלפו כמה חודשים ונמס ביקר שוב בגיאנה. בלי הודעה מוקדמת הוא הקיש על דלתו של סלומון וביקש לשוחח אתו. סלומון לא היה בבית, ואשתו פנתה אל נמס במילים קשות: "אתה חושב שבעלי צדיק גדול?! דע לך שמדובר באדם מושחת וחסר לב. מצאתי מתחת למיטה שלו מזוודה עם חליפה מהודרת, חולצות חדשות, כסף ודרכון. הוא כנראה מתכוון לעזוב אותי, לברוח לארצות הברית ולפרק את המשפחה".

כשהם נפגשו, ביקש נמס להבין את העניין. סולומון נפגע עד עומק נשמתו. "אני לא מבין על מה אתה מדבר. זה לא אתה שאמרת שעוד מעט משיח בא ומעלה את כל היהודים לארץ ישראל?! ובכן, הכנתי מזוודה כדי להיות מוכן לרגע שבו גם אני אזכה לעלות עם כל היהודים לארץ הקודש"...

צום ליל הסדר

כאשר הבריטים מנעו מספינת מעפילים לעלות ארצה, פצחו המעפילים ומנהיגי היישוב בשביתת רעב שנמשכה אל תוך השבת ואפילו בליל הסדר עד לשחרור הפליטים

בימי האיסור על העלייה שהטילו הבריטים על ארץ ישראל, נתפסו יותר מאלף עקורים מגרמניה על אוניות מעפילים על ידי הבריטים. בתגובה פתחו הניצולים בשביתת רעב בדרישה לפתוח את שערי הארץ.

כשהידיעה הגיעה ארצה הכריז ראש הוועד הלאומי, דוד רמז, שהנהגת היישוב תצטרף לצום עד לשחרור המעפילים. חלף יום צום ראשון והרופאים נכנסים ויוצאים מבית הוועד לבדוק בשלומם של השובתים. ערב שבת מתקרב ואין חדשות. האומנם ימשיכו בתענית גם בשבת?

אמר זלמן שז"ר: "ישנה הלכה מפורשת בהלכות שבת: - עיר שהקיפוה אנסים, או ספינה הנטרפת בים, תוקעין עליה בשבת, כדי לקבץ את העם למזור להם ולהצילם. לא עיר הוקפה - עם שלם הקיפוהו אנסים וזו תקיעתנו".

חלפו עוד יומיים, חג הפסח מתקרב, ואין חדשות. האומנם תימשך התענית גם בליל הסדר?

נכנס החג. ישבו הצמים מסביב לשולחן בחדר הישיבות של הוועד הלאומי, ערכו את ה"סדר" וקראו את ההגדה אך איש לא טעם יין. הם אכלו רק כזית מצה וסיימו בשעה מאוחרת את סדר הפסח בשירת 'התקווה'. רבים מבני ירושלים קראו בחיפזון את ההגדה ומיהרו ללכת אל חצר המוסדות הלאומיים להיות עם הצמים. קהילת ירושלים על עדותיה, זקניה ונעריה הופיעה כשהיא מלוכדת כפי שלא הייתה מעולם וכל הלבבות נמלאו דאגה לצמים. והצום עודנו נמשך.

ביום ראשון של חג הפסח, לאחר מאה ואחת שעות צום, התקבלה ההודעה מן השלטונות הבריטיים כי מעפילי לה־ספציה יוכלו לעלות במכסת הסרטיפיקטים. במעשיהם, עוררו מנהיגי הוועד הלאומי בלב היישוב כוחות נפש במאבק למען עליית היהודים היושבים במחנות באירופה.

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net